

Aan de Gemeenteraad

Onderwerp:

Onderzoeksresultaten 'Omvang en karakter van de maatschappelijke activiteiten van levensbeschouwelijke organisaties in Rotterdam'.

Op welke gronden deze brief?/Waarom nu voorgelegd?

In het coalitieakkoord 2018-2022 'Nieuwe energie voor Rotterdam' staat dat er een vervolg komt op het onderzoek 'Tel je zegeningen' uit 2008. Dit onderzoek is in 2019 gegund aan de Combinatie 'Verwey-Jonker Instituut (penvoerder) en Stichting Mara, waarbij SPIOR, Samen 010, SKIN Rotterdam en Het Convent der Kerken onderaannemers zijn. U bent hierover per brief geïnformeerd op 18 juli 2019 'Onderzoek Tel je zegeningen' (19MO03848 - 19bb019166).

Op 13 juli 2020 heeft wethouder Grauss u per brief (20MO02702 – 20bb9286) geïnformeerd over het naar het najaar verplaatsen van de fysieke presentatie van het onderzoeksrapport. Deze slotbijeenkomst vindt plaats op 10 december 2020. U ontvangt daarom nu het rapport met de onderzoeksresultaten.

Relatie met het coalitieakkoord/collegewerkprogramma/begroting/eerder aangenomen moties en gedane toezeggingen:

Het onderzoek 'Omvang en karakter van de maatschappelijke activiteiten van levensbeschouwelijke organisaties in Rotterdam' is het vervolg op het onderzoek 'Tel uw zegeningen' zoals aangekondigd in het coalitieakkoord 2018-2022 'Nieuwe energie voor Rotterdam'.

Financiële en juridische consequenties/aspecten:

Niet van toepassing.

Toelichting:

Het onderzoek

Rotterdam is een diverse stad met een scala aan levensbeschouwelijke en religieuze organisaties. Deze organisaties bieden informele zorg, ondersteuning of onderlinge hulpverlening, aan zowel leden van de eigen gemeenschap als daarbuiten, maar dat is vaak niet voldoende zichtbaar.

Om die reden is in 2008 het onderzoek 'Tel je Zegeningen' uitgevoerd. Dit onderzoek heeft destijds de maatschappelijke impact en sociale functie van Rotterdamse kerken in kaart gebracht.

We zijn nu 12 jaar verder en met dit nieuwe onderzoek is gestreefd de sociale functie en maatschappelijke impact van alle religieuze en levensbeschouwelijke organisaties in kaart te brengen. Daarbij gaat het om verbanden, georganiseerde gemeenschappen, genootschappen, verenigingen en stichtingen die direct of indirect geïnspireerd zijn op een bepaalde visie op het leven. Denk aan kerken, moskeeën, humanistische en boeddhistische organisaties, maar ook aan stichtingen die zich als levensbeschouwelijk (geïnspireerd) presenteren. Hiervoor is informatie verzameld bij 176 Rotterdamse Ibo's.

Bij dit onderzoek was een begeleidingscommissie betrokken waarin dr. Paul Dekker (Sociaal Cultureel Planbureau/ Universiteit van Tilburg), prof. dr. Lucas Meijs (Erasmus Universiteit Rotterdam), drs. Guido Walraven (Hogeschool InHolland) en prof. dr. Herman Noordegraaf (Diaconie, Groningen) zitting hadden, naast inhoudelijk deskundigen vanuit de gemeente. Deze commissie zag erop toe dat het onderzoek binnen de vastgestelde kaders van de onderzoeksopdracht is uitgevoerd. Daarbij was de commissie een klankbord voor de onderzoekers die gevraagd en ongevraagd advies gaf gedurende het onderzoek.

In het onderzoek wordt aangehaald dat het landschap van religieuze en levensbeschouwelijk organisaties in vergelijking met enkele decennia geleden diverser is geworden en de religieuze betrokkenheid over het geheel gezien afgenomen is. Religie speelt in Nederland én Rotterdam echter nog steeds een belangrijke rol, op het gebied van levensbeschouwing en waar het gaat om zaken als vrijwillige inzet voor de samenleving en bij het bevorderen van (verschillende vormen van) sociale cohesie. Rotterdam kent in vergelijking tot andere grote(re) steden in Nederland een grote diversiteit aan levensbeschouwelijk organisaties die activiteiten uitvoeren die direct en indirect bijdragen aan informele zorg, ondersteuning en hulpverlening.

Hieronder gaan wij in op de conclusie en belangrijkste aanbevelingen uit het onderzoek en geven we op hoofdlijnen een overzicht van de onderzoeksresultaten. Voor het volledige onderzoeksrapport verwijzen we u naar de bijlage.

Conclusie en aanbeveling

Het onderzoek heeft wederom aangetoond dat Ibo's met hun beroepskrachten en met hun vrijwilligers een substantiële waarde voor de Rotterdamse samenleving creëren. Het gaat om zo'n 27.000 uur per jaar aan maatschappelijke activiteiten, met een vervangingswaarde (als het door professionals zou worden uitgevoerd) die oploopt tot 220 miljoen euro. De totale marktwaarde komt uit op 330 tot 365 miljoen euro.

De Ibo's verdienen onze erkenning en waardering voor hun bijdrage aan de informele zorg en ondersteuning en aan andere maatschappelijke opgaven. Helaas ervaren zij die erkenning en waardering lang niet altijd. Deze organisaties genieten het vertrouwen van een grote groep Rotterdammers die zich veelal in een kwetsbare positie bevinden en buiten het blikveld van formele instituties vallen. Ibo's weten deze mensen vaak eerder te vinden waarna ze hen kunnen doorverwijzen naar het juiste loket, de juiste partij of organisatie in de stad of wijk. Ze hebben met andere woorden een belangrijke plek aan zowel het begin (vroegsignalering en toeleiden) als aan het einde (nazorg) van de zorgketen.

Wij zien hier als college bij de vele werkbezoeken die wij mogen afleggen telkens weer de mooie voorbeelden van: het aanpakken van armoede en eenzaamheid, ondersteuning bieden bij integratie en tijd en aandacht besteden aan mensen die moeilijk meekunnen in de maatschappij.

Het onderzoek laat ook zien dat er veel wordt samen gewerkt; lbo's met andere lbo's, maar ook lbo's met scholen, wijkteams/buurtteams, maatschappelijk werk en gemeente. De aanbeveling vanuit het onderzoek is om verder het gesprek aan te gaan over kansen voor (betere) samenwerking tussen lbo's en (in)formele aanbieders in de stad. De onderzoekers zien hierin een belangrijke rol voor de gemeente Rotterdam: om het gesprek te faciliteren tussen levensbeschouwelijke en niet-levensbeschouwelijke organisaties, door goede en wederzijds vertrouwde intermediairs te zoeken en ondersteunen en door lbo's als vanzelfsprekende partij mee te nemen in gesprekken over opgaven voor de stad. Kansen voor meer samenwerking zien lbo's en (in)formele aanbieders in zorg en ondersteuning zelf vooral in elkaar kennen en elkaar waar mogelijk aanvullen en naar elkaar verwijzen. In het samenspel met (in)formele aanbieders zien de lbo's hun toegevoegde waarde vooral in de laagdrempeligheid van hun activiteiten. Lbo's zijn aan minder voorwaarden en criteria gebonden en kunnen in die zin aanvullend zijn op het formele aanbod van zorg en ondersteuning.

De aanbeveling tot (betere) samenwerking en de gegeven handvatten hoe dit te bereiken, sluiten goed aan op hetgeen al vanuit verschillende perspectieven in de stad in gang is gezet. Zo werken we aan een nieuwe Welzijnsopdrachten per 2022 waarin we nadrukkelijk(er) aandacht vragen voor samenwerking met het wijknetwerk, waaronder nadrukkelijk de levensbeschouwelijke organisaties. Daarnaast zetten we vanuit Zorgzaam010, de stedelijke uitvoeringsagenda voor Informele zorg en ondersteuning, in op een stadsbreed netwerk van partners die met elkaar willen samenwerken om informele zorg en ondersteuning beter vorm te geven. In dit netwerk worden ook overstijgende themabijeenkomsten georganiseerd afhankelijk van de actualiteit, kan men elkaar ontmoeten, samenwerkingsverbanden kunnen ontstaan (waaronder tussen formele en informele partijen) en gezamenlijk kunnen projecten worden opgepakt. Wij zullen daarbij de lbo's nog actiever betrekken en ook actief in contact brengen met Social Care Network, de ambassadeur van Zorgzaam010. Ook nu al is een aantal lbo's vertegenwoordigd in het zogenaamde stedelijke verbindingsteam (een dwarsdoorsnede van informele zorgpartijen) dat aan de wieg heeft gestaan van het visietraject 'In Rotterdam doen we iets voor een ander' (2018) en de genoemde uitvoeringsagenda (2019). Vanuit het stedelijk verbindingsteam wordt o.a. een themabijeenkomst georganiseerd over een betere toeleiding naar en doorverwijzing in de zorgketen in de wijk. Met onze partners en dus zeker ook de lbo's zullen wij deze nieuwe ontwikkelingen volgen, verbeteren en verder ontwikkelen. Wij gaan dus zeker met deze aanbeveling aan de slag, samen met onze partners.

Resultaten

De rapportage beschrijft de aard en omvang en het karakter van religieuze en levensbeschouwelijke organisaties in Rotterdam. De lbo's zijn bevraagd op de rol die zij spelen in het leven van hun leden en bezoekers en in het leven van Rotterdammers die zij met hun activiteiten ondersteunen of bij elkaar brengen. Ook is gevraagd naar het aantal vrijwilligersuren dat hiervoor wordt ingezet, naar de motivatie van de vrijwilligers en wat de activiteiten betekenen voor de sociale cohesie in de stad.

Voorts hebben de onderzoekers berekend wat het de maatschappij zou kosten als beroepskrachten deze activiteiten zouden uitvoeren (vervangingswaarde), of als burgers zelf deze ondersteuning zouden moeten inkopen (marktwaaarde).

Aard en omvang

De inventarisatie naar aard en omvang van de Ibo's laat verschillen in schaalgrootte zien: van minder dan 100 leden tot meer dan 1500, van minder dan 50 tot meer dan 200 vrijwilligers en van 0 tot meer dan 10 beroepskrachten in dienst. Opvallend is dat een derde van de Ibo's zonder beroepskrachten draait. Het overgrote deel biedt informele hulp, zorg of onderlinge steun aan leden van de eigen gemeenschap en daarbuiten. Ook houden velen zich bezig met gemeenschapsofbouw en empowerment.

De financiering van de verschillende functies komt veelal van de eigen leden, bezoekers en deelnemers. Ongeveer 39% van de inkomsten komt van giften uit verschillende fondsen. Nog geen 20% van de Ibo's krijgt financiering van de gemeente Rotterdam voor maatschappelijke projecten.

Vrijwilligers bij de Ibo's besteden naar verhouding 28% van hun uren aan sociale en culturele activiteiten gericht op ontmoeting en daarnaast naar verhouding 25% aan activiteiten op het gebied van informele zorg en ondersteuning. Het gaat daarbij vooral om het ondersteunen van mensen tijdens ingrijpende gebeurtenissen en het bestrijden van armoede en voorkomen dan wel oplossen van schulden.

Motivatie

Uit de gesprekken met vrijwilligers is duidelijk geworden dat zij intrinsiek sterk gemotiveerd zijn om zich in te zetten voor anderen. De vrijwillige inzet is in lijn met hun normen en waarden en vaak ook met de manier waarop ze zijn opgevoed. Deels is er ook sprake van groepsnormen die vrijwillige inzet bevorderen. De bevindingen uit de gesprekken sluiten ook aan bij de algemene trends in vrijwilligerswerk. Een deel van de mensen voelt zich geroepen, stelt weinig of geen grenzen aan de eigen inzet en is vaak jarenlang actief. Nieuwe groepen jongere vrijwilligers zijn vaak kritischer. Zij binden zich vaak voor kortere tijd en begrenzen hun inzet vaak scherper.

Sociale cohesie

Met hun activiteiten dragen vrijwilligers van Ibo's duidelijk bij aan het creëren van netwerken om mensen heen, een vangnet, een plek van ontmoeting. Zo draagt dit bij aan sociale cohesie. Dit bevestigt de inzichten uit de literatuur dat religieuze betrokkenheid een belangrijke factor is voor de sociale samenhang in een samenleving. En daarbij heeft meer dan de helft van de Ibo's oog voor zowel verbindingen binnen de eigen gemeenschap (bonding) als verbindingen tussen verschillende groepen (bridging).

Maatschappelijke omvang in waarde uitgedrukt

De berekende financiële waarden zijn theoretische benaderingen en gaan bovendien om de waardering van de werkzaamheden sec, waarbij maatschappelijke effecten en achterliggende economische waarde van de impact van de verrichtte vrijwilligersdiensten (bijvoorbeeld in de vorm van gezondheidswinst van geholpen mensen) niet zijn meegenomen.

Gemiddeld besteden vrijwilligers per Ibo ongeveer 27.000 uur per jaar aan maatschappelijke activiteiten. Uitgaande van de vervangingswaarde is de totale inzet van Ibo's in Rotterdam goed voor 195 tot 220 miljoen euro.

De totale marktwaarde komt uit op 330 tot 365 miljoen euro. Als gekeken wordt naar de gemiddelde waarde per organisatie is de berekende vervangingswaarde ongeveer €465.000 en een marktwaarde van €780.000 per jaar. Van belang hierbij is op te merken dat er grote verschillen bestaan tussen de organisaties en dat de weergegeven bedragen een inschatting zijn van de gemiddelde waarden per organisatie.

Van 2008 naar 2018

We kunnen de resultaten van de twee onderzoeken niet één op één met elkaar vergelijken. Wel kunnen de totaalcijfers globaal tegen elkaar worden afgezet. In 2008 betrof de berekende waarde € 110-133 miljoen. Het huidige onderzoek laat in de meest conservatieve berekeningen een waarde van € 195 miljoen zien en in de meest positieve berekening een waarde tot € 365 miljoen. De belangrijkste verklaring voor de substantieel hogere waarde is dat in 2008 alleen de christelijke kerken zijn onderzocht (uitgangspunt 250-300 kerken) en in dit onderzoek is uitgegaan van alle levensbeschouwelijke en religieuze organisaties (400-450). Het gemiddelde maatschappelijk rendement van een kerk bedroeg in de studie in 2008 € 442.000, wat rekening houdend met inflatie uitkomt op ongeveer € 590.000 in 2020.

Afsluitend

Via deze brief hebben we u geïnformeerd over de resultaten van het onderzoek 'Omvang en karakter van de maatschappelijke activiteiten van levensbeschouwelijke organisaties in Rotterdam'.

Burgemeester en Wethouders van Rotterdam,

De secretaris,

V.J.M. Roozen

De burgemeester,

A. Aboutaleb

Bijlage(n):

- Onderzoek 'Omvang en karakter van de maatschappelijke activiteiten van levensbeschouwelijke organisaties in Rotterdam'